

cto, sed aliunde habet actus supernaturalis causam suae supernaturalitatis.

Haec quidem consequentia recte videtur deduci ex principiis certissimis. Ut autem magis magisque eius veritas apparet, liceat rem totam specialiter exemplificare in actu fidei divinae in quo potissimum insistunt adversarii, praesertim cum de aliis supernaturalibus actibus, quod ad praesens attinet, una atque eadem sit ratio. Rem solide et sapienter declarabit Cardinalis de Lugo, de Fide Disp. 1, Sect. 4, n. 38: « Ego quidem, » inquit, odi hunc philosophandi et theologizandi modum; ut « propter quamlibet scholasticam difficultatem recurramus ad « mysteria quibus res nostrae fidei incredibiles, imperceptibiles « omnibus reddamus, dum eis persuadere volumus, illa ipsa « quae in seipsis experiuntur, alia esse ab iis quae ipsi exper- « riuntur. Omnes enim fideles experiuntur se credere et ope- « rari circa res fidei sicut circa alia obiecta, nec suum intelle- « ctum transferri ad alium modum operandi: modum, inquam, « adeo diversum qualem nunquam in rebus aliis habuerant... « Unde merito S. Thomas in 2-2, Quaest. 171, a. 2 ad 3um di- « xit, *actus fidei et alios similes non esse supernaturales secundum substantiam actus, sed solum secundum modum*. Quibus verbis « non voluit ipsam entitatem actus non esse supernaturalem, « sed solum non esse talem, ut non possit viribus naturae fieri « alius similis in modo tendendi ad suum obiectum, sed potius « servare in omnibus naturam et conditiones potentiae intelle- « ctivae, ut eodem modo tendat intellectus per eos actus super- « naturales ad obiecta, sicut per naturales tendere solet ad alia « obiecta. Munus ergo theologi doctoris hoc est, non quidem « imaginari sibi naturas rerum prout ipse sibi vult fingere ad « dissolvenda argumenta, et persuadere tales esse, contra id « quod omnes experiuntur, sed potius consulere experientiam « ipsam et sensum fidelium, et ex iis investigare qualis sit na- « tura et operatio talium habituum. Facilius enim est quod ipse « decipiatur in aliquo principio speculativo quod sibi finxit, quam « quod fideles omnes decipientur, dum putant se tali modo et « circa tale obiectum operari, cum revera alio longe diverso

« modo et circa aliud obiectum omnino diversum operentur ». Haec sane verissima esse et rationi consentanea nemo inficiabitur. Sed addenda sunt ea quae infra, Sect. 7, n. 117, idem au- tor testimonia Scripturae in medium adducens, et sententiam argumento proprie theologicō confirmans, scribit: « Nec aliud a « nobis Scriptura exigit, nisi ut credamus propter testimonium « Dei, sicut solemus credere propter hominis testimonium, ad- « dita solum maiori firmitate assensus, prout exigit maior au- « toritas loquentis. Sic enim arguit Ioannes ad exigendam fi- « dem nostram, epistol. 1, c. 5: *Si testimonium hominum accipi- mus, testimonium Dei maius est*. Et ipse Christus Ioan. VIII, « arguit similiter ex fide quae adhibetur duobus testibus, ut « adhiberetur etiam fides Patri et sibi testificantibus: *Et in lege vestra, inquit, scriptum est quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, et testimonium perhibet de me, qui misit me Pater*. Unde si res fi- « dei nostrae credamus propter testimonium Dei firmissime, eo- « dem modo quo credimus fide humana propter testimonium « Petri, addita maiori illa firmitate, nemo potest negare quod « fides nostra resolvatur sufficienter in auctoritatem et testi- « monium Dei. Nec enim unquam a nobis exigitur quod magis « resolvatur fides nostra in testimonium Dei, quam fides humana « in testimonium hominis cui credimus, neque ad id asserendum « est ullum probabilitatis vestigium, cum verum sit in toto ri- « gore et proprietate, quod per fidem humanam credimus Pe- « tro, et ducimur eius auctoritate ac testimonio, sicut verum « est dicere hoc ipsum de fide divina respectu testimonii di- « vini ».

Et re quidem vera, multiplex assignari potest diversitas in genere credendi propter alterius auctoritatem. Diversitas ex parte eius quod creditur, quia vel est factum humanum, vel my- sterium quod apparentes continet repugnantias. Diversitas ex parte illius cui creditur, quia vel est homo qui videtur, vel Deus qui non videtur. Diversitas ex parte firmitatis assensus quo cre- ditur, quia auctoritas quae est motivum fidei, digna est vel non, assensu super omnia. Diversitas etiam ex parte obligationis ad

Deo dato in hunc finem, ut homo faciendo quod in se est per naturae vires, sese negative disponat ad receptionem auxilii entitative supernaturalis, cum quo incipiunt media positive conducentia in bonum vitae aeternae. Et de legitimitate quidem huius divisionis nihil nunc disputandum occurrit, cum nequaquam ad nostram quaestionem pertineat. Sed interim cave ne eodem sensu in praesenti accipias substantiam et modum actus, nam modus de quo hic sermo, non signat denominationem quamdam extrinsecam, sed formalitatem plane intrinsecam actui, sicut si in Socrate distingueres substantiam, id est humanitatem, et modum, id est socrateitatem. Nunc igitur substantia actus nihil est aliud quam actus consideratus sub ea praecisione sub qua adhuc est indifferens ad determinationem naturalitatis vel supernaturalitatis: verbi gratia fides praecisive accepta secundum quod est assensus in rem revelatam propter Dei auctoritatem; sic enim, ut praemissum est in punto praecedenti, tam a gratia quam a natura physice saltem esse potest. Modus vero supernaturalitatis est formalitas contrahens actum ad eam perfectionem entitativam per quam ordinem habet ad vitam aeternam.

Itaque haec distinctio inter substantiam et modum non in omnibus actibus supernaturalibus indiscriminatim reperitur, sed in illis duntaxat quorum obiecta dupli ratione attingi possunt, videlicet tam per potentiam elevatam quam per non elevatam. Non reperitur in actu visionis intuitivae, quae cum versetur circa obiectum supernaturale per essentiam, omni ex parte supernaturalis est. Neque etiam reperitur in actibus illis ad gratiam gratis datum pertinentibus, in quibus homo non est nisi purum Dei instrumentum, puta in operatione miraculorum vel praedictione futurorum. Imo neque proprius locus huius distinctionis est in operationibus donorum Spiritus Sancti, ad quas agitur anima potius quam se agat, et passive se habet magis quam active. In huiusmodi enim inveniri possunt et de facto inveniuntur operations omnibus modis superantes naturalem hominis potentiam; quarum obiecta, etsi nondum transcendent habitudinem cuiusvis facultatis creatae, puta angelicae, transcendunt tamen habitudinem facultatis humanae pro praesenti statu

unionis cum corpore, quemadmodum ex auctoribus theologiae mysticae in decursu huius tractatus videbitur. Sed locus distinctioni est in omnibus actibus quos in via exercemus ex infusis *virtutibus*, prout iam sufficienter ostensum est discursu facto per actus virtutum theologalium, cum haec inductio valeat a fortiori de virtutibus aliis, utpote inferioribus, et tam excellentia obiecta non habentibus. Unde S. Thomas in 2-2, Q. 171, a. 2 ad 3um, loquens de operationibus ad quas in hac vita perficimur per virtutes supernaturales: « Dicendum, inquit, quod omne donum « gratiae hominem elevat ad aliquid quod est supra naturam « humanam, quod quidem potest esse duplitter. Uno modo « quantum ad substantiam actus, sicut miracula facere, et co- « gnoscere incerta et occulta divinae sapientiae, et ad hos actus, « non datur homini donum gratiae habituale. Alio modo est « aliquid supra naturam humanam quantum ad modum actus, « non autem quantum ad substantiam ipsius, sicut diligere Deum « et cognoscere eum in speculo creaturarum, et ad hoc datur « donum gratiae habituale (¹) ».

Nunc ergo ex dictis iam sponte sua consequitur id quod vere se habet ut conclusio omnium propositionum praecedentium, videlicet: actus virtutum viae reduplicative ut supernaturales, non specificari ab obiecto. Consulto autem dixi, *reduplicative ut supernaturales*, nam si considerentur quoad substantiam, sic utique ab obiecto speciem habent. Et ratio est quia quae dicuntur secundum ordinem ad aliquid, semper specificantur secundum differentiam eorum ad quae ordinem dicunt. Essentia enim eorum reponitur in quadam transcendentali relatione ad illa. Unde semper actus formaliter sumptus ut motus in obiectum, ex obiecto quoque specificatur, puta fides ut fides, spes ut spes, et sic de aliis secundum quod in latitudine actuum humanorum suam distinctivam rationem habent (²). Sed si accipiatur actus virtutum viae quoad supernaturalitatis modum, sic suam determinationem sumunt a principio elicito prout

(¹) Cf. 1-2, Q. 109, a. 4, et de Verit. Q. 24, a. 14, etc.

(²) 1-2, Q. 18, a. 2.

per gratiam elevato, quia horum actuum supernaturalitas tota est in eorum convenientia cum natura participata qua deificamur, et ad beatitudinem soli Deo connaturalem radicaliter ordinamur.

Hucusque de actibus per ordinem ad obiecta. Sequitur nunc consideratio de habitibus qui sunt principia actuum.

5. Quod dari possunt et de facto dantur respectu obiectorum supernaturalium viae, habitus entitative naturales. Id tamen non per se, sed per accidens tantum, videlicet vel ratione exercitii habitus gratuiti, ut dictum est supra c. 2 § 3, vel saltem ex suppositione gratiae externae quae est divina revelatio. Et quod praecisione facta ab iis quae sunt tantum per accidens, naturalibus habitibus sola obiecta naturalia, seu ad finem naturalem ordinata; supernaturalibus vero supernaturalia, seu ordinata ad finem vitae aeternae, recte assignantur.

Dari posse habitus entitative naturales respectu obiectorum supernaturalium viae, sequela est praemissorum. Nam iuxta principia exposita c. 2 § 3, ubicunque dari potest repetitio actuum qui aut sunt naturales, aut saltem eamdem habent tendentiam in obiectum ac si naturales essent, ibi necesse est generari habitum, utique acquisitum, ac per hoc, entitative naturale. Atqui circa obiecta supernaturalia viae esse potest ac revera est repetitio actuum eiusmodi. Ergo revera, circa haec obiecta existunt habitus entitative naturales.

Id tamen, quod diligentissime considerandum est, nonnisi per accidens. Per accidens autem dico, respectu habito ad naturam, cui aliquid accidit praeter ordinem eorum quae sunt ei debita, et in linea propria eius finis versantur. Res per se patet quoad habitum qui de facto generatur exercitio virtutis infusae; tunc enim causa non est aliquid naturale, sed supra naturam. Constat quoque quantum ad habitum qui supponeretur generari per repetitionem actuum mere naturalium fidei aut spei aut charitatis. Et ratio est quia tales actus omnino non sunt possibles nisi supposita revelatione, prout explicatum est supra sub n. 2. Porro, etsi exterior revelatio sit ex solis naturae viribus cognoscibilis quando iam est, ipsum tamen revelationis factum in no-

stram notitiam venire faciens obiecta supernaturalia, semper transcendit omnem naturae exigentiam; multoque adhuc magis, quae in ea continetur vitae aeternae promissio, et ad bonorum divinorum participationem evocatio. Quare actus vel habitus naturalis circa supernaturalia nequaquam locum habuissest in statu naturae purae, ac per hoc ipsum satis iam ostenditur esse de iis quae per accidens tantum intra naturalium sphaeram possunt inveniri (¹).

Hinc sequitur quod cum assignanda veniunt obiecta *per se* naturalium actuum vel habituum, nonnisi naturalia obiecta debent assignari. Quod quidem si bene consideres, videbis nihil prorsus colligi contra doctrinam hactenus expositam, si forte apud veteres theologos passim dicantur virtutes naturales distingui a supernaturalibus secundum differentiam naturalium et supernaturalium obiectorum. Merito enim supponerentur fuisse locuti secundum considerationem eorum quae sunt per se, praescindendo ab iis quae sunt per accidens, a quibus solet abstrahere formalis sermo scientiae (²). Sed legitimum sensum veterum theolo-

(¹) Vides ergo quomodo non ex aequo obiecta supernaturalia viae cadant sub activitate naturae et gratiae, quandoquidem a natura non possunt attingi nisi per actus deficientes a propria nobilitate eorum, et semper ex suppositione indebiti beneficii. Si quis itaque arguat in hunc modum: *Nulla potentia attingit obiectum cui non proportionatur, sed potentia naturalis non proportionatur obiecto supernaturali, ergo potentia naturalis nihil valet circa supernaturale obiectum*, respondeo concedendo maiorem, cum hac tamen limitatione: formaliter et reduplicative in quantum ei non proportionatur. Ad minorem vero distinguo: Potentia naturalis non proportionatur obiecto supernaturali per essentiam, *conc.* Obiecto supernaturali de quo nunc loquimur, *subdist.* Id est, non invenit ipsum in campo suae activitatis, externa revelationis gratia non supposita, iterum *conc. min.* Id est, ne physice quidem habet sufficientem ad ipsum habitudinem, facta presentatione per praedicationem verbi revelati, adhuc *subdist.* Tanquam ad obiectum actus conduceantis in bonum vitae aeternae, ut fert nativa eius indoles et conditio, *conc.* Tanquam ad obiectum actus simpliciter, *neg.* Et ratio cum omnibus explicationibus necessariis patet ex dictis sub n. 2 et 3.

(²) Sicut cum agitur de assignando obiecto cognitionis naturalis in divinis, nunquam ponitur Trinitas personarum, quamvis supposita revelatione a Deo facta generi humano, possit naturalis facultas in huius obiecti notitiam devenire.

gorum adhuc magis manifestabit ultima et maxime notanda observatio.

6. Quod habitus naturales respectu supernaturalium non sunt virtutes. Unde si de habitibus solum loquamur sub generali ratione habituum, sic utique supernaturales a naturalibus non necessario distinguuntur secundum obiecta, sed solum secundum convenientiam ad naturam participantiam quae est gratia sanctificans. Si autem de iisdem loquamur sub determinata ratione virtutum, sic necesse est ut etiam secundum obiecta infusi ab acquisitis semper distinguantur.

Principium demonstrationis sumitur ex hoc quod etsi omnis virtus sit habitus bonus, non tamen e converso, omnis habitus utcumque bonus virtus est. Ad rationem namque virtutis pertinet ut disponat potentiam ad bene operandum circa speciale obiectum; intellige autem *bene simpliciter*, et non tantum bene secundum quid. Est enim virtus dispositio perfecti ad optimum. Et hanc rationem affert S. Thomas in 1-2, Q. 62, a. 3 ad 3um, ut explicet quare fides humana qua quis propter hominis auctoritatem credit veritates ad ordinem humanae scientiae de se pertinentes, nequaquam inter virtutes computetur, similique modo nec spes humana qua quis ab alio homine sperat ea quae ratione sui subduntur humanae potestati. Si quod enim obiectum de ordine scibilium quoad nos existat, id est de ordine eorum quae scientifice demonstrantur, nullus est perfectus actus circa tale obiectum nisi actus scientiae, nullus perfectus habitus praeter habitum scientiae. Actus vero fidei erit semper imperfectus et deficiens, sicut cum quis ex auctoritate sapientium credit eclipsim futuram, non autem assequitur eam secundum proprias et scientificas rationes. Et si actus est imperfectus, ergo et habitus, quia non adaequat obiecti conditionem, et non disponit nisi ad deficientem operationem circa ipsum. Atque hinc tandem fit ut abstrahendo etiam ab aliis rationibus, fides quae ab indocto adhibetur docto minime debeat annumerari inter virtutes intellectuales naturales, et propter paritatem rationis, neque spes qua naturalia bona ab aliis hominibus exspectamus, inter virtutes mo-

rales. « Fides et spes, inquit Angelicus l. c., imperfectionem quamdam important, quia fides est de his quae non videntur, et spes de his quae non habentur. Unde habere fidem et spem de his quae subduntur humanae potestati, deficit a ratione virtutis. Sed habere fidem et spem de his quae sunt supra facultatem naturae humanae, excedit omnem virtutem homini proportionatam, secundum illud 1 Cor. 1-15: Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus ». Et sic ostendit S. Doctor quomodo fidei theologicae competat virtutis nomen et ratio, quin tamen idem dici valeat de fide humana, quia fides humana obiectum habet quod de se cadit sub scientia nostra, fides vero theologica non ita.

Nunc ergo sufficit applicare eadem principia ad rem de qua nunc agitur, ut evidenter pateat veritas propositae conclusionis. Manifestum quippe est, nullum esse posse habitum naturalem seu acquisitum qui *bene simpliciter* disponat potentiam ad operandum circa obiectum supernaturale. Nisi enim habitus acquisitus elevetur per habitum infusum, frustranea est et ad nihil conducens operatio. Ergo eiusmodi habitus per se et ratione sui non disponit nisi ad operationem improportionatam conditioni supernaturalis obiecti, et ex hoc ipso deficit a propria et distinctiva virtutis nota. Rem egregie explicat Cajetanus in 1-2, Q. 62, a. 3 ad 2um: « Nec fides nec spes acquisitae respectu supernaturalium sunt virtutes. Si enim advertas quod obiectum, habitum, et actum, proportionaliter sibi invicem respondere oportet, (ac per hoc, obiecto supernaturali nec actus nec habitus naturalis proportionatus est), et quod virtutes oportet esse, non qualescumque habitus, sed dispositiones perfecti ad optimum, redentes actus proportionatos obiecto: consequens esse videbis quod fides et spes acquisitae respectu supernaturalium minus sunt virtutes, quam fides et spes acquisitae respectu eorum quae sunt in potestate humana. Si enim fides et spes acquisitae respectu possibilium nostrorum deficient a ratione virtutis, quia non sunt proportionatae obiectis, quia sunt de visibilibus non videndo, et de possibilibus haberi non habendo, quanto magis fides et spes acquisitae de credibilibus et spe-

credendum, quia vel lege morali tenetur homo ad interius adhaerendum dicto loquentis, vel secus. At vero ex parte modi tendendi in obiectum, sistendo in auctoritate dicentis, nulla diversitas esse potest, quia non potest esse multiplex modus assentiendi fidendo, id est innitendo auctoritati et verbo alterius. — Et adhuc confirmatur, quia ut iam insinuatum est supra, id quod primo deberet revelari christianis, et poni loco necessarii praeambuli in doctrina catechetica qua instruuntur, foret ille specialis modus credendi Deo quem adstruunt adversarii. Credere enim est actus humanus, liber, qui ratione regulatur, et sub conscientia cadit quoad apprehensionem vel prosecutionem obiecti. Alioqui, si nescimus quid agamus credentes, adeoque si fides formaliter ut debita Deo, est in nobis sine nobis, queso te, ubi nam fidei laus? Ubi encomia quibus magnificatur in Scripturis? Utquid in ea ait Apostolus testimonium consecutos esse senes? Nunc autem peculiaris ille credendi modus ex parte obiecti non solum non invenitur propositus in ullis regulis authenticis, sed nequidem fuit unquam intelligibiliter explicatus a suis assertoribus, aut aliqua ratione firmatus. Denique, ut bene arguebat Cardinalis de Lugo ubi supra, solum informantur christiani ad credendum propter auctoritatem Dei, sicut solent natura duce credere propter hominis auctoritatem, addita tantum maiori firmitate assensus, secundum quod postulat maior dignitas attestantis.

Vere ergo dicendum quod fides divina eodem modo resolvitur ac fides humana in dicentis auctoritatem. Et hinc statim consequitur, nihil absolute impedire quominus detur circa veritates de facto a Deo revelatas actus fidei mere naturalis, conveniens in omnibus quoad tendendi modum cum fide supernaturali. Suppone aliquem qui ex signis credibilitatis convinceretur de exsistentia christiana religionis; hoc enim naturaliter contingere posse, nemo sane est qui vel minimum dubitabit. Cum ergo naturale conscientiae dictamen evidenter nos edoceat credendum esse Deo loquenti, facta hypothesi locutionis eius, et toto tunc corde ei fidendum, id est cum firmitate quae tantae auctoritati proportionetur, nulla est ratio sufficiens, imo etiam probabilis,

ut videtur, denegandi naturae potentiam *saltem physicam* ad verum ac proprie dictum fidei divinae actum, similem omnino, non dico in entitate supernaturali, sed in ratione actus humani, ei quem elicit gratia. An hoc non posset natura, quia credenda proponuntur quae superant rationis lumen? Sed nuda etiam ratio monstrat Deum esse aliquid maius quam ipsa capere possit, et quotidie videmus homines, praesertim rudes, credere res omnino excedentes comprehensionem eorum. An quia oportet credere propter Dei auctoritatem, illamque solam, nulli alii motivo innitendo? Sed si possum credere propter solam auctoritatem hominis attestantis, non appareat sane cur non etiam propter auctoritatem Dei quae maior est, tam in se quam quoad me. An denique quia adhaesio fidei debet esse firma, et quidem super omnia? Sed neque hoc recte diceretur. Nam si natura potest et debet ex lege sibi indita amare Deum super omnia, eo quod ipse est bonum summum et omnis boni bonum, non posset super omnia etiam ei credere, eo quod summa eius est auctoritas, et digna (ut naturaliter quoque constat) assensu superante omnem alium assensum fundatum in auctoritate creata?

Notandum autem qua de causa dictum sit, nullam esse rationem vere probabilem denegandi naturae *potentiam saltem physicam*. Nam de potentia morali pro praesenti statu naturae lapsae alia sane ratio est, praesertim in bene multis adiunctis, in quibus ad posse non solum physice, verum etiam moraliter, manifestissime requiritur gratia, eodem genere necessitatis ac pro exercenda castitate, iustitia, aut qualibet alia virtute cadente sub pracepto legis naturalis. « Atque id maxime... in prima vocatione « adulti ad fidem, quando iudicio ducitur ad credendum, deserendi « que sunt inveterati errores... Cum enim homines afficiantur parum « ad spiritualia, assensusque mysteriorum fidei sit difficilis propter « eorum sublimitatem, pristinique errores difficile deserantur, « si nullus saecularis affectus simul interveniat et alliciat, diffi- « cile sola praedicatione Evangelii et explanatione rationum quae « afferri solent ad credendum, inducentur infideles tum ad expen- « dendum quae proponuntur, tum ad praebendum illis assensum « etiamsi utrumque sit in eorum potestate. Quapropter quam

« saepissime qui consentiunt Evangelio, neque actu supernaturali neque naturali illi assentirentur, nisi prius divina gratia illustrarentur et excitarentur. Unde Act. XVI de Lydia puraria dicitur: *Cuius Dominus aperuit cor intendere iis quae dicebantur a Paulo* »⁽¹⁾. Sed haec sunt omnino praeter quaestionem quae nunc agitur, tum quia ad veritatem nostrae conclusionis satis est in natura vel sola potentia physica, tum quia mox dicta potentia moralis non versatur praecise circa obiectum formale, id est circa modum credendi, resolvendo assensum in solam dicentis auctoritatem, imo neque circa obiectum materiale secundum se, sed tantum per ordinem ad praesentes subiecti conditions, maxime si inveterata praejudicia in contrarium trahentia sint superanda, si valde obmurmuret sensualitas aut superbia contra veritates tam in seipsis quam in practicis consecrariis carnali affectui repugnantes, si conversio ad fidem post se trahat amissionem omnium quae in hoc mundo carasunt, deturque locus evangelicae parabolae: *Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo, abscondit, et prae gaudio illius vadit, et vendit universa quae habet, et emit agrum illum.* At vero eiusmodi difficultates non pro quolibet naturae statu adesse, planum apertumque est. Quare quocumque modis consideretur, non potest sequi diversitas inter fidem naturalem et supernaturalem quoad tendentiam in obiectum aut modum adhaerendi divinae auctoritati.

Porro ex dictis de obiecto fidei prout per actum etiam naturalem attingibili, facilem iam deduces consequentiam quoad obiecta caeterorum actuum supernaturalium ad virtutes infusas viae pertinentium. Et primo quidem quoad obiectum spei. Cur enim non posset natura in hoc obiectum? An quia aliquid sperandum proponitur? An quia aliquid sperandum a Deo? An quia ipse Deus in beatitudine possidendum? Nullo sane modo, supposita semel cognitione et fide divinarum promissionum ex auditu revelationis. Item quoad obiectum charitatis. Non enim a physica potestate naturae subtrahitur quia est Deus amandus,

⁽¹⁾ Molina, Concord. liberi arbitrii Q. 14, a. 13, Disp. 7.

non quia amandus propter se, non quia amandus super omnia, non denique quia amandus secundum specialem amicitiae modum, si quis aliunde sciat, persuasumque habeat Deum nos fecisse suorum bonorum consortes, et ad intimam sui societatem nos advolare. Ergo a primo ad ultimum, non ex parte tendentiae in obiectum quaerenda est formalitas seu ratio supernaturalitatis, sed id unum dicendum restat, videlicet: Formalitatem istam dependere a principio actus elicitive, quod debet obiecto proportionari non solum prout exercet obiecti munus quoad nos, verum etiam prout consideratur in esse ontologico quoad se, id est, prout a parte rei habitudinem dicit ad obiectum vitae aeternae in seipso. Constat autem quod huiusmodi proportionem facultas consequitur, quatenus gratuito dono intrinsece recepto elevatur ad eum perfectionis ordinem, qui ultimo consummatur et sistit in unione per lumen gloriae ad divinam essentiam ut ad formam intelligibilem actu intellectam. Sic enim operatur ut in via vitae aeternae existens, adeoque attingit obiecta reduplicative in quantum habent respectivam illam supernaturalitatem de qua supra, sub num. 1.

Sed iam oportet deducere ultimum huius doctrinae consequitum, et est ut sequitur.

4. **Quod in actibus supernaturalibus virtutum viae oportet distinguere substantiam actus et modum supernaturalitatis. Et quod tritum axioma: actus specificantur ab obiecto, verificatur de illis quoad substantiam, non autem quoad modum.**

In primis animadvertes quod haec distinctio inter substantiam et modum actus, longe alium sensum habet, ac apud eos theologi qui duplex auxilium gratiae adstruentes, unum elevans naturam, alterum non elevans, sed solum sanans eam, consequenter dividunt actus supernaturales in supernaturales quoad substantiam et supernaturales quoad modum tantum. Nam in hoc modo dicendi actus supernaturalis quoad substantiam idem est ac actus intrinsece supernaturalis. Supernaturalis vero quoad modum est actus intrinsece naturalis, cui aliqua accedit extrinseca denominatio supernaturalitatis, quatenus fit ex medicinali adiutorio a

actus supernaturalis et naturalis distinguuntur quoad modum tantum ontologico, non quoad substantiam.